

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Kielcach

LKI-410.006.01.2016
P/16/085

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

<i>Numer i tytuł kontroli</i>	P/16/085 – Funkcjonowanie policyjnej izby dziecka w Kielcach.
<i>Okres objęty kontrolą</i>	Od 1 stycznia 2013 r. do 31 grudnia 2015 r. oraz zdarzenia i dokumenty sprzed 1 stycznia 2013 r. oraz po 31 grudnia 2015 r. w przypadkach, gdy mają one związek z przedmiotem kontroli.
<i>Jednostka przeprowadzająca kontrolę</i>	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach.
<i>Kontroler</i>	Andrzej Kamiński, główny specjalista kp., upoważnienie do kontroli nr 99292 z dnia 2 marca 2016 r. [Dowód: akta kontroli str. 1-2].
<i>Jednostka kontrolowana</i>	Komenda Wojewódzka Policji w Kielcach, ul. Seminaryjska 12, 25-372 Kielce (dalej: Komenda Wojewódzka).
<i>Kierownik jednostki kontrolowanej</i>	Inspektor Artur Bednarek, pełniący obowiązki Komendanta Wojewódzkiego Policji w Kielcach od 1 lutego 2016 r. Od 14 lutego 2012 r. do 19 lutego 2015 r. Komendantem Wojewódzkim Policji w Kielcach był nadinspektor Jarosław Szymczyk, a od 20 lutego 2015 r. do 31 stycznia 2016 r. – inspektor Rafał Kochańczyk. [Dowód: akta kontroli str. 3]

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

Ocena ogólna	W latach 2013-2015, w Policyjnej Izbie Dziecka w Kielcach (dalej: Izba lub PID), prawa wynikające z obowiązujących przepisów, które przysługują nieletnim w związku z pobytem w tego rodzaju placówce, były przestrzegane². PID spełniała wymogi określone w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie pomieszczeń policyjnych izb dziecka³. Stan techniczny budynku oraz pomieszczeń Izby był bardzo dobry, a stwierdzona w toku kontroli nieprawidłowość polegająca na tym, że drzwi w pokojach dla zatrzymanych nieletnich nie posiadały łańcucha zabezpieczającego została usunięta w trakcie kontroli. Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich⁴ przebiegało umieszczanie, a następnie wydawanie, przekazywanie i zwalnianie nieletnich z Izby. Także czas pobytu nieletnich w tej placówce nie przekraczał terminów ustawowych. Nadzór nad funkcjonowaniem Izby był skuteczny, zapewnił bowiem prawidłową realizację zadań przez Izbę.
---------------------	---

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. W przypadku, gdy sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia się ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

² Zarówno wówczas, gdy placówka ta funkcjonowała w strukturze Komendy Miejskiej Policji w Kielcach jak i wtedy, gdy wchodziła w skład Wydziału Konwojowego Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach.

³ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb (Dz.U. poz. 638, ze zm.).

⁴ Dz.U. z 2014 r. poz. 382, ze zm.

NIK zwraca jednak uwagę, że część z przyjętych rozwiązań organizacyjnych w ww. zakresie, nie odpowiadała zaleceniom wydanym przez Krajowy Mechanizm Prewencji Biura Rzecznika Praw Obywatelskich i przez Helsińską Fundację Praw Człowieka, oraz że w Izbie nie prowadzono ewidencji odmów kontaktu z bliskimi, jak również ewidencji udzielanych nagród⁵. Pomimo że obowiązujące przepisy nie nakładają na PID takiego obowiązku, zdaniem NIK ewidencja taka powinna być prowadzona, gdyż zapewniłaby zwymiarowanie przedmiotowych zdarzeń, które w istotny sposób świadczą o działalności Izby.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Przestrzeganie praw nieletnich umieszczonych w policyjnej izbie dziecka

Opis stanu faktycznego

1.1. Czas pobytu nieletnich w Izbie oraz podstawy umieszczania, a następnie wydawania, przekazywania lub zwolnienia z tej placówki.

W okresie objętym kontrolą do Izby przyjęto 818 osób nieletnich, z tego w: 2013 r. – 287 (35,1%), 2014 r. – 293 (35,8%) oraz 2015 r. – 238 (29,1%). Szczegółową kontrolę przeprowadzono na próbie 60 dokumentacji osób nieletnich (po 20 przebywających w Izbie każdego roku⁶). Pobyt wszystkich nieletnich, których dokumentacja związana z umieszczeniem w Izbie została objęta kontrolą, odnotowany został w książce ewidencji nieletnich umieszczonych w Izbie, natomiast przebieg ich pobytu – w książce przebiegu służby (obie książki prowadzone były zgodnie ze wzorem określonym w załącznikach nr 1 i 2 do zarządzenia Nr 134 Komendanta Głównego Policji z 30 października 2012 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań w policyjnej izbie dziecka⁷ (dalej: zarządzenie Nr 134 Komendanta Głównego Policji).

Spośród wylosowanych 60 akt osób nieletnich, powodem ich przebywania w Izbie było:

- uzasadnione podejrzenie, że popełnili czyn karalny, a zachodziła uzasadniona obawa ukrycia się lub zatarcia śladów tego czynu – 26 osób (43,3%)⁸;
- samowolny pobyt poza schroniskiem dla nieletnich lub młodzieżowym ośrodkiem wychowawczym – 18 osób (30,0%)⁹;
- przerwa w konwoju albo doprowadzeniu – 16 osób (26,7%)¹⁰.

Do Izby były przyjmowane osoby, które mogły być zatrzymywane w tej placówce.

Nieletni zatrzymani z powodu podejrzenia popełnienia przestępstwa byli w wieku pomiędzy 13 a 17 rokiem życia. Wiek osób zatrzymanych ze względu na samowolny pobyt poza schroniskiem dla nieletnich lub młodzieżowym ośrodkiem wychowawczym nie przekraczał 18 lat. Natomiast wiek osób umieszczanych w Izbie z powodu przerwy w konwoju nie przekraczał 21 lat.

Czas pobytu nieletnich w Izbie nie przekraczał terminów dopuszczonych w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich i wynosił:

- zatrzymanych w związku z popełnieniem czynu karalnego od 6 godz. 45 min. do 42 godz. 10 min. (dopuszczalne do 48 godz.);
- zatrzymanych w związku z samowolnym pobytem poza schroniskiem lub zakładem wychowawczym od 3 godzin do 55 godz. 45 min. (dopuszczalne do 5 dni);
- z powodu przerwy w konwoju od 3 godz. 40 min. do 23 godz. 45 min. (dopuszczalne 24 godz.).

⁵ W okresie objętym kontrolą nieletnim nie wymierzono żadnej kary.

⁶ Próbę do badania wylosowano za pomocą funkcji „Losowanie proste (generator liczb)” z aplikacji Pomocnik Kontrolera.

⁷ Dz. Urz. KGP z 2012 r. poz. 59, ze zm.

⁸ art. 32g § 1 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich.

⁹ art. 32g § 9 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich.

¹⁰ art. 32h § 1 pkt 1 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Spełnione zostały warunki, w tym sporządzono odpowiednie dokumenty wymagane dla umieszczenia, a następnie wydawania, przekazywania lub zwolnienia nieletnich z PID (§ 16 i § 18 zarządzenia Nr 134 Komendanta Głównego Policji).

Nieletni podejrzani o popełnienie przestępstwa oraz samowolnie przebywający poza schroniskami, placówkami wychowawczymi lub zakładami poprawczymi byli zatrzymywani w Izbie na podstawie kopii protokołu zatrzymania nieletniego oraz nakazu przyjęcia nieletniego wydanego przez właściwą terenową jednostkę policji¹¹. Protokół zatrzymania nieletniego zawierał dane określone w art. 32g § 4 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, tj. określenie miejsca, daty, godziny i przyczyny zatrzymania.

Z treści protokołów zatrzymania nieletniego wynikało również, że każdorazowo niezwłocznie zawiadamiani byli rodzice oraz opiekunowie nieletnich. Przed upływem 24 godzin od chwili zatrzymania o zatrzymaniu nieletnich powiadamiano również właściwe sądy rodzinne. Nieletni byli zwalniani z Izby na podstawie wystawianych przez terenowe jednostki policji nakazów zwolnienia lub nakazów przekazania (za potwierdzeniem odbioru nieletniego).

Czas umieszczenia nieletnich w Izbie od chwili ich zatrzymania wynosił: od 1 do 3 godzin – 12 osób; powyżej 3 do 5 godzin – 16 osób; powyżej 5 do 7 godzin – 8 osób; powyżej 7 do 10 godzin – 5 osób; powyżej 10 do 13 godzin – 3 osoby.

Podstawą zatrzymania nieletnich w Izbie w ramach przerwy w konwoju był nakaz sądowy doprowadzenia nieletniego do placówki oraz decyzja dowódcy konwoju. Natomiast zwolnienie nieletniego odbywało się na podstawie nakazu przekazania nieletniego oraz potwierdzenia jego odbioru.

Kierownik Izby, zgodnie z obowiązkiem wynikającym z art. 32h § 2 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz § 14 ust. 1 pkt 9 zarządzenia Nr 134 Komendanta Głównego Policji, informowała sąd rodzinny o umieszczeniu w Izbie nieletnich na czas uzasadnionej przerwy w konwoju. [Dowód: akta kontroli str. 4-19]

1.2. Spełnianie przez Izbę wymogów określonych w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie pomieszczeń policyjnych izb dziecka.

W toku oględzin ustalono, że Izba mieściła się na pierwszym piętrze budynku trzypiętrowego i zajmowała całą kondygnację budynku. Placówka posiadała dwa wejścia z dwóch różnych klatek schodowych. Jedna z klatek schodowych była wyposażona w windę. Nad Izbą umiejscowiony był Wydział Konwojowy Komendy Wojewódzkiej, któremu Izba podlega. Obydwa wejścia do Izby zabezpieczone były stalową kratą zamykaną na zamek mechaniczny oraz drzwiami o wzmocnionej konstrukcji, zamykanymi na zamek mechaniczny oraz elektroniczny.

Izba posiadała ściany murowane o grubości ponad 25 cm. Ściany były pokryte farbą (powłoką) zmywalną. Punkty świetlne zabezpieczone były przed uszkodzeniem.

W skład Izby wchodziło: dziesięć dwuosobowych sypialni, w których znajdowały się specjalne materace z gąbki przystosowującej się do kształtu ciała pokryte materiałem umożliwiającym dezynfekcję, bez ostrych krawędzi. W sypialniach na jedną osobę przypadało od 6,5 m² do 9,5 m². Drzwi do sypialni miały wzmocnione konstrukcje (metalowe), otwierane na zewnątrz, z zamkiem mechanicznym i dwoma zasuwami oraz wizjerem zabezpieczającym widoczność, od strony pokoju zabezpieczonym szkłem hartowanym, a z drugiej strony – ruchomą zasłoną. Drzwi nie posiadały łańcuchów zabezpieczających; pokój dyżurnego – wyposażony m.in. w instalację telefoniczną, zestaw monitoringowy do obserwacji pomieszczeń Izby oraz terenu wokół Izby (w tym placu spacerowego), domofon z wizjerem; pokój kierownika Izby; pokój personelu (wychowawców); świetlica i obok niej tzw. „przyjazny pokój”; jadalnia; pięć sanitariatów wyłożonych glazurą i terakotą, w tym dwa dla nieletnich posiadające umywalnie, natryski i toalety oraz trzy dla personelu; kuchnia składająca się z dwóch pokoi, jednego do przygotowywania i podgrzewania posiłków oraz drugiego do zmywania naczyń jak również aneksu kuchennego; cztery magazyny: z bielizną czystą i ubraniami zastępczymi dla nieletnich, z bielizną brudną i rzeczami nieletnich chorych zakaźnie, depozytowy rzeczy nieletnich umieszczonych w Izbie, porządkowy na środki czystości; szatnia męska i żeńska; pokój do przyjmowania i dokumentowania czynności służbowych z udziałem nieletniego;

¹¹ Komenda powiatowa, miejska lub komisariat Policji.

pomieszczenie do przebrania się nieletniego w odzież zastępczą; pokój przesłuchań; izolatka sanitarna; gabinet lekarski; pokój odwiedzin; plac spacerowy – usytuowany na wolnym powietrzu obok Izby.

Izba posiadała instalację alarmową, której sygnał odbierany był w pokoju dyżurnego Izby, dyżurnego Wydziału Prewencji Komendy Wojewódzkiej oraz dyżurnego dyspozytora przy wejździe na teren jednostki. Przyciski uruchamiające alarm były rozmieszczone we wszystkich pomieszczeniach Izby, na ścianach lub na podłodze. Alarm można było również uruchomić zdalnie za pomocą przycisku przenośnego, który policjant sprawujący nadzór nad nieletnim zabiera ze sobą na plac spacerowy. Drzwi i okna w Izbie nie były wyposażone w urządzenia sygnalizujące ich otwarcie.

Izba wyposażona była w monitoring wizyjny rejestrujący obraz całodobowo. System kamer rozmieszczony był na korytarzu, we wszystkich sypialniach, izolatce sanitarnej, jadalni, świetlicy, pokoju odwiedzin, pokoju przyjęć (za wyjątkiem przebieralni), placu spacerowym. Kamer monitoringu wizyjnego nie zainstalowano w obiektach sanitarnych.

Regulamin pobytu w Izbie oraz wykaz instytucji stojących na straży praw nieletnich umieszczony był we wszystkich sypialniach, izolatce sanitarnej, pokoju przyjęć, świetlicy.

Na terenie Izby znajdowały się dwa środki przymusu – kaftan bezpieczeństwa oraz kask zabezpieczający.

Podczas oględzin stwierdzono również, że obiekt był czysty, pomalowany w jasnych przyjaznych kolorach, w obiekcie jest dużo światła dziennego z uwagi na duże powierzchnie okien. Stan techniczny poszczególnych pomieszczeń i wyposażenia jest bardzo dobry. Nie występują zabrudzenia ani zniszczenia. W całym obiekcie w miejscach widocznych były rozmieszczone informacje o monitoringu i zakazie palenia wyrobów tytoniowych. [Dowód: akta kontroli str.20-76]

W 2015 r. przeprowadzono szereg badań, przeglądów i konserwacji. W czerwcu przeprowadzono badania, przeglądy i konserwacje stałych urządzeń gaśniczych wewnętrznych, zewnętrznych oraz gaśnic. W październiku przeprowadzono konserwację systemów: sygnalizacji pożaru, kontroli dostępu, instalacji oddymiania grawitacyjnego, sygnalizacji włamania i napadu, telewizji dozorowej, oddymiania mechanicznego. W listopadzie dokonano okresowej (przeprowadzanej co pięć lat) kontroli stanu technicznego obiektu budowlanego. W wyniku kontroli ustalono, że budynek znajduje się w należytym stanie technicznym, zapewniającym dalsze, bezpieczne jego użytkowanie. Za dobre i zadowalające uznano m.in. pokrycie dachu i obróbki blacharskie, ściany zewnętrzne i wewnętrzne, tynki klatki, powłoki malarskie, stolarkę okienną, otoczenie i estetykę obiektu. W listopadzie przeprowadzono również okresowy przegląd instalacji wody zimnej oraz kanalizacji, stan techniczny instalacji uznano za dobry. [Dowód: akta kontroli str. 77-130]

W sprawie kosztów i strat, które potencjalnie mogą generować nieletni umieszczani w Izbie oraz w zakresie przestrzegania przez nich regulaminu pobytu w PID Kierownik Izby - mł. insp. Elżbieta Różańska-Komorowicz wyjaśniła: *nie istnieje możliwość szczegółowego oszacowania kosztów i strat jakie potencjalnie mogłyby generować nieletni zatrzymani w Izbie.*

W obecnej siedzibie Izba funkcjonuje od 23 listopada 2010 r. Placówka jest w bardzo dobrym stanie estetycznym i technicznym. Na przestrzeni kilku lat funkcjonowania Izby przebywający w niej nieletni nie dokonali żadnych zniszczeń. Poniesione koszty nielicznych napraw powstawały z naturalnego zużycia przedmiotów będących na stanie placówki. Nieletni przebywający w Izbie znajdują się pod stałym nadzorem policjantów wychowawców. Ich zachowanie jest ustawicznie monitorowane przez nadzorujących funkcjonariuszy. W zależności od stanu emocjonalnego nieletniego, dostosowywane są zajęcia opiekuńczo-wychowawcze. W ten sposób kanalizowane są emocje, które mogłyby wywołać agresję u nieletniego i powodować chęć zniszczenia mienia będącego na stanie Izby. [Dowód: akta kontroli str. 131-132]

1.3. Przestrzeganie praw nieletnich umieszczonych w Izbie.

1) Informacja o prawach i obowiązkach.

We wszystkich sypialniach dla nieletnich, świetlicy, izolatce sanitarnej i pokoju przyjęć umieszczone były: kopie regulaminu, wykaz instytucji stojących na straży praw nieletnich

takich jak Rzecznik Praw Dziecka, Rzecznik Praw Obywatelskich, Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Sąd Rejonowy Kielcach – ich nazwa, adres, adres e-mailowy, telefon, fax oraz rozkład dnia. Informacje powyższe były umieszczone w miejscach widocznych. Sposób ich umieszczenia uniemożliwiał ich zniszczenie oraz uniemożliwiał przy ich pomocy dokonanie zamachu na zdrowie człowieka. Oprócz powyższych informacji w świetlicy był wywieszony katalog praw i wolności gwarantowanych przez Europejską Konwencję Praw Człowieka.

Postanowienia regulaminu pobytu nieletnich umieszczonych w PID były zgodne z treścią załącznika nr 12 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie pomieszczeń policyjnych izb dziecka.

Kierownik Izby lub wyznaczony przez niego policjant przeprowadzali z nieletnim rozmowę, o przysługujących mu prawach i obowiązkach oraz zapoznawali go z obowiązującym regulaminem.

Analiza „kart zapoznania” oraz „arkuszy obserwacji” wylosowanej do badania próby 60 osób nieletnich umieszczonych w PID wykazała, że w każdym przypadku nieletni potwierdził podpisem fakt zapoznania się z prawami i obowiązkami nieletnich, szczegółowym porządkiem dnia, regulaminem pobytu nieletnich w PID, jak również z informacją o wyposażeniu Izby w urządzenia monitorujące.

W PID były dostępne (tj. wydrukowane) regulaminy pobytu w Izbie w 12 językach obcych: rosyjskim, niemieckim, litewskim, francuskim, estońskim, słowackim, angielskim, hiszpańskim, czeskim, duńskim, łotewskim i szwedzkim.

Treść regulaminu była tożsama z zamieszczonym w załączniku nr 12 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie pomieszczeń policyjnych izb dziecka. [Dowód: akta kontroli str. 24, 133,-134, 145-228, 235]

W sprawie tej Kierownik Izby wyjaśniła: (...) *w PID są umieszczeni nieletni, którzy są objęci obowiązkiem edukacji i umieją czytać w języku polskim, zaś informacje te są napisane jasno sformułowanymi, krótkimi zdaniem. Ponadto w trakcie przyjęcia i zapoznawania się z regulaminem placówki, nieletniemu są wyjaśniane wszystkie zapisy regulaminu.*

W okresie objętym kontrolą odbyły się wizyty Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka i Krajowego Mechanizmu Prewencji Rzecznika Praw Obywatelskich. Wymienione instytucje nie miały zastrzeżeń co do zapisu informacji dotyczących praw i obowiązków nieletniego związanych z jego pobytem w Izbie. [Dowód: akta kontroli str. 270]

2) Możliwość składania skarg i wniosków.

W okresie objętym kontrolą nieletni nie składali skarg i wniosków. W razie zamiaru zgłoszenia przez nieletniego skargi lub wniosku Izba posiadała przygotowany papier, materiały piśmienne i koperty, w celu umożliwienia mu złożenia skargi do kierownika PID lub wybranej z katalogu adresów instytucji z zachowaniem tajemnicy korespondencji. Policjanci informowali nieletnich, że w trakcie pobytu w Izbie mogą złożyć skargę albo wniosek. Nieletni również wiedzieli jak to zrobić. [Dowód: akta kontroli str. 24, 134-136, 145-229]

3) System kar i nagród.

Wobec nieletnich umieszczonych w PID stosowano nagrody w formie pochwały. Nie prowadzono ewidencji w zakresie udzielanych nagród, gdyż jak wyjaśniła Kierownik Izby, *nie przewiduje tego zarządzenie nr 134 Komendanta Głównego Policji.*

W Izbie nie stosowano żadnych kar wobec nieletnich. Według wyjaśnienia Kierownika Izby *lepsze wyniki niż stosowanie kary przynosi długa i cierpliwa rozmowa prowadzona z nieletnim.*

W okresie objętym kontrolą Kierownik Izby nie informowała sądu rodzinnego o niewłaściwej postawie i zachowaniu nieletniego. [Dowód: akta kontroli str. 136-137, 145-229, 232]

4) Kontakt ze światem zewnętrznym (w tym rodzicem lub opiekunem, obrońcą).

Nieletniemu na jego żądanie umożliwiano nawiązanie kontaktu telefonicznego z rodzicem albo opiekunem lub adwokatem. W okresie objętym kontrolą nie było kontaktów z adwokatem.

W trakcie kontroli odbyła się rozmowa jednego nieletniego z adwokatem, która przebiegała bez udziału policjanta. W okresie objętym kontrolą było 14 kontaktów telefonicznych z rodzicami lub opiekunami, w tym w: 2013 – jeden; 2014 – trzy; 2015 – 10.

Nie określono w sposób szczegółowy zasad odwiedzin nieletnich przez rodzinę, opiekunów lub obrońcę. W Izbie, jeżeli nie było zastrzeżeń prowadzącego postępowanie lub innych przeszkód proceduralnych, spotkania odbywały się w wyznaczonym tzw. „pokoju widzeń” i nie miały wyznaczonych ram czasowych.

W okresie objętym kontrolą nieletni korzystali z odwiedzin rodziców lub opiekunów 27 razy, z tego w: 2013 r. – 10, 2014 r. – sześć oraz 2015 r. – 11. Nie było odwiedzin obrońców.

Według informacji uzyskanej od Kierownika Izby oraz danych uzyskanych z ankiet wypełnionych przez nieletnich, nie było przypadku odmowy nieletniemu kontaktu z bliskimi. W Izbie nie prowadzono ewidencji odmów kontaktu z bliskimi. Jak wyjaśniła Kierownik Izby *ewidencja w tym zakresie nie jest prowadzona, ponieważ nie obowiązują do tego żadne przepisy*. [Dowód: akta kontroli str. 137-139, 145-230, 233-234]

W trakcie rozmowy telefonicznej nieletniego lub odwiedzin rodziny lub opiekuna obecny był funkcjonariusz.

Kierownik Izby wyjaśniła w tej sprawie, że § 9 zarządzenia nr 134 Komendanta Głównego Policji *zabrania policjantowi pozostawiania nieletniego bez nadzoru, dlatego każdorazowo funkcjonariusz jest obecny w trakcie rozmowy telefonicznej oraz odwiedzin. Ponadto zdarzały się przypadki, że odwiedzający dostarczali nieletnim przedmioty niebezpieczne lub zabronione*. [Dowód: akta kontroli str. 230]

W dniu 25 marca 2015 r. Biuro Prewencji i Ruchu Drogowego Komendy Głównej Policji, wysłało do komend wojewódzkich Policji pismo zawierające interpretację istniejących rozwiązań prawnych w zakresie możliwości umieszczania nieletnich w policyjnej izbie dziecka i pomieszczeniach przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia.

W sprawie wątpliwości dotyczących możliwości obecności policjanta w trakcie rozmowy telefonicznej nieletniego z rodzicem, opiekunem lub adwokatem w trakcie pobytu w PID wskazano, że *na podstawie art. 32g § 3 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, nieletniemu, na jego żądanie, umożliwia się nawiązanie kontaktu z rodzicem albo opiekunem lub adwokatem. Pomimo tego, że wskazana regulacja nie precyzuje możliwości obecności policjanta w trakcie kontaktu nieletniego z rodzicem, opiekunem lub adwokatem (w tym rozmowy telefonicznej), to w naszej ocenie, decyzja co do udziału funkcjonariusza policji w trakcie rozmowy telefonicznej z rodzicem lub opiekunem powinna spoczywać na kierowniku PID, który ma bezpośrednią wiedzę na temat sytuacji panującej w PID, dlatego też jest w stanie kompleksowo ocenić sytuację i podjąć adekwatną decyzję w kontekście szeroko rozumianego bezpieczeństwa. Natomiast decyzja, co do obecności policjanta w trakcie rozmowy telefonicznej z adwokatem w naszej ocenie powinna spoczywać na osobie, w dyspozycji której pozostaje nieletni*.

Niezależnie od powyższego, w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych trwają prace zmierzające do uzupełnienia zakresu projektu założeń do projektu ustawy o zmianie ustawy o Policji o kwestie dotyczące problematyki praw i obowiązków nieletnich przebywających w PID. Zgodnie z projektowanymi przepisami nieletni będzie miał zapewnioną możliwość odwiedzin rodziców lub opiekuna: obecność funkcjonariusza Policji podczas ich odwiedzin będzie możliwa w uzasadnionych i wyjątkowych przypadkach, które mogą godzić w bezpieczeństwo izby, nieletniego lub osób odwiedzających, a decyzje w tym zakresie podejmował będzie kierownik PID. Przedmiotowy projekt założeń przewiduje również, że nieletni umieszczony w PID będzie miał możliwość odwiedzin obrońcy, natomiast nie zakłada możliwości obecności policjanta w trakcie rozmowy. [Dowód: akta kontroli str. 242-243]

5) Poszanowanie prawa do intymności (godności osobistej).

Pomieszczenia sanitarne, przebieralnia i pokój do badań lekarskich w Izbie nie zostały objęte monitoringiem wizyjnym. Drzwi zewnętrzne do łazienek były pełne drewniane i nie posiadały wizjerów. Drzwi wewnętrzne do części sanitarnej wyposażone były w nietłukącą się szybę, na którą w celu zachowania prawa do intymności nieletnich została naklejona folia „nieprzezierna”. Prysznice oddzielone są przepierzeniami (murekami wyłożonymi

glazurą). W prysznicach nie były zamontowane zasłony. Ponadto nieletni korzystają z sanitariatów pojedynczo. [Dowód: akta kontroli str. 139-140, 145-228]

6) Prawo do pobytu na świeżym powietrzu.

Do zapewnienia nieletnim pobytu na świeżym powietrzu przeznaczony był znajdujący się obok budynku, w którym znajduje się Izba plac spacerowy o powierzchni ok. 200 m² (10m x 20m), o podłożu betonowym. Plac był otoczony ogrodzeniem o wysokości 4,5 m, wykonanym z siatki o drobnych oczkach (2 cm x 2 cm), zwieńczony drutem kolczastym. Na przeciwległych stronach placu wymalowane były na siatce bramki. Plac przystosowany był również do gry w siatkówkę i badminton. Obiekt jest otoczony zielenią oraz okolicznym lasem. Na czas zajęć na placu spacerowy jest wnoszona ławka.

W środy plac nie może być użytkowany przez Izbę, ponieważ jest wykorzystywany przez Wydział Konwojowy Komendy Wojewódzkiej, jako punkt wymiany osób konwojowanych etapowo. Pole spacerowe jest objęte monitoringiem i sygnalizacją alarmową. [Dowód: akta kontroli str. 24-25, 140-141, 145-228]

7) Prawo do odpowiedniej odzieży i środków czystości.

Izba posiadała odzież zastępczą typu „unisex”. Były to dresy koloru granatowego, klapki z tworzywa sztucznego z podeszwą antypoślizgową, skarpetki, bielizna i podkoszulki z długim i krótkim rękawem i różnokolorowe piżamy (inne dla dziewcząt i chłopców). Odzież dzienna i nocna była dostępna w różnych rozmiarach. Izba nie posiadała odzieży w postaci kurtek i ciepłego obuwia. W związku z tym w przypadku niesprzyjających warunków atmosferycznych podczas korzystania z placu spacerowego nieletni ubierają się we własną odzież. Z przeprowadzonych oględzin wynikało, że przedmiotowa odzież była w dobrym stanie. Nieletni mieli możliwość pozostawać we własnej odzieży, gdy była czysta.

Izba była wyposażona w odpowiednią ilość środków czystości przeznaczonych dla nieletnich, takich jak: ręczniki, szczoteczki i pasta do zębów, mydło, szampon do włosów oraz podpaski higieniczne. Podpaski, mydło szampon były wyłożone w łazienkach. [Dowód: akta kontroli str. 25, 141-143, 145-228]

8) Zajęcia wychowawcze.

Izba posiada następujące materiały wykorzystywane do zajęć wychowawczych: około 100 książek, kolorową tematyczną prasę (sportową, motoryzacyjną, informatyczną itp.), 10 gier, w tym planszowe, szachy, warcaby, chińczyk, badminton, piłki do kosza i siatkówki, piłki nożnej i zestaw do tenisa stołowego wraz ze stołem, telewizor.

Zajęcia były prowadzone z każdym nieletnim i było to odnotowywane w „książce przebiegu służby”.

W Izbie prowadzone są następujące rodzaje zajęć:

- sportowe gry w: tenisa stołowego, piłkę siatkową, badminton, szachy i warcaby oraz gimnastyka ogólnorozwojowa i korekcyjna;
 - profilaktyczno-wychowawcze dotyczące: narkomani, przemocy, radzenia sobie z agresją, sposoby wyrażania emocji, postawy wobec zarażonych wirusem HIV, dyskryminacji;
 - kulturalno-oświatowe oglądanie programów historycznych i filmów oraz dyskusja.
- [Dowód: akta kontroli str. 25, 143-231]

W sprawie nieprowadzenia zajęć o charakterze lekcyjnym, Kierownik Izby wyjaśniła: *Izba zapewnia doraźną opiekę nad nieletnimi, którzy weszli w konflikt z prawem lub samowolnie przebywali poza schroniskiem dla nieletnich, młodzieżowym ośrodkiem wychowawczym lub zakładem poprawczym, a także na czas uzasadnionej przerwy w konwoju albo doprowadzeniu lub na polecenie sądu rodzinnego na czas niezbędny do wykonania określonych czynności procesowych. Katalog zajęć, do których realizacji jest uprawniona policja w związku z pobytem nieletniego w policyjnej izbie dziecka określa § 9 ust. 1 pkt 8 Regulaminu pobytu w Izbie (...), zgodnie z którym, nieletniego umieszczonego w Izbie informuje się o konieczności brania udziału w zajęciach wychowawczych, kulturalno-oświatowych i sportowo-rekreacyjnych oraz pracach porządkowych na terenie Izby.*

PID nie jest z założenia placówką edukacyjną. Z uwagi na krótki okres pobytu nieletniego w Izbie, nie jest ona przystosowana do edukacji w myśl unormowań w zakresie systemu oświaty, czy też regulacji dotyczących pobytu nieletnich np. w zakładach poprawczych lub schroniskach dla nieletnich. [Dowód: akta kontroli str. 270]

W okresie objętym kontrolą w Izbie środki przymusu bezpośredniego nie były stosowane. [Dowód: akta kontroli str. 22, 245]

1.4. Spełnianie przez policjantów skierowanych do służby w Izbie wymogów dotyczących ukończenia doskonalenia zawodowego w zakresie metod i form pełnienia służby w Izbie.

W trakcie kontroli w Izbie pracowało 10 policjantów. Dziewięć osób posiadało wykształcenie wyższe, z tego sześć osób wyższe pedagogiczne (chemiczne, kulturalno-oświatowe, wychowania fizycznego, resocjalizacji, opiekuńczo-wychowawcze), dwie z zakresu zarządzania i marketingu oraz jedna osoba z zakresu administracji. Jeden policjant posiada wykształcenie średnie. Staż pracy w Policji tych osób jest następujący: jednej - 23 lata, dwóch - 19 lat, dwóch - 16 lat, jednej - 14 lat, jednej - dziewięć lat, dwóch - osiem lat, jednej - siedem lat. Staż pracy w Izbie tych osób wynosi: jednej - 19 lat, jednej - 16 lat, jednej - 10 lat, jednej - sześć lat, jednej cztery lata, dwóch - trzy lata, jednej - dwa lata, dwóch - jeden rok. Funkcjonariusze Izby ukończyli następujące kursy specjalistyczne:

- ds. nieletnich w policyjnych ośrodkach szkoleniowych - trzy osoby;
- policjantów wychowawców w policyjnych izbach dziecka - dwie osoby;
- ratownika kwalifikowanej pierwszej pomocy przedmedycznej - cztery osoby;
- przeciwdziałania agresji u dzieci i młodzieży - dwie osoby;
- instruktora sportu i rekreacji ruchowej - dwie osoby;
- kwalifikacyjny gimnastyki korekcyjnej - dwie osoby.

Ponadto w okresie objętym kontrolą wszyscy zatrudnieni w Izbie brali udział w następujących szkoleniach organizowanych przez Komendę Wojewódzką, dotyczących pracy w PID oraz spełniania wymogu ich dorocznego powtarzania, zgodnie z § 3 zarządzenia Nr 134 Komendanta Głównego Policji:

- w 2013 r. - „Metody i formy pełnienia służby w policyjnej izbie dziecka” - wykład 1 godz.;
- w 2014 r. - „Metody i formy wykonywania zadań w policyjnej izbie dziecka” - prawidłowość sporządzonej dokumentacji” - wykład 1 godz.;
- w 2015 r. - „Praktyczne aspekty pełnienia służby i wykonywania zadań w policyjnej izbie dziecka” - wykład 3 godz., „Metody i formy pracy z nieletnimi zatrzymanymi w policyjnej izbie dziecka - zmiany w przepisach” - wykład 3 godz.; „Praktyczne aspekty pełnienia służby i wykonywania zadań w państwowych izbach dziecka” - wykład 1 godz., „Postępowanie z osobami z niepełnosprawnością, przyjmowanie i umieszczanie ich w policyjnej izbie dziecka” - wykład 1 godz.

Zajęcia na powyższych szkoleniach prowadziła Kierownik Izby za wyjątkiem ostatniego szkolenia, które prowadził Pełnomocnik Komendanta Wojewódzkiego do Spraw Ochrony Praw Człowieka. [Dowód: akta kontroli str. 246-269]

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na tym, że drzwi w pokojach dla zatrzymanych nieletnich nie posiadały łańcucha zabezpieczającego. [Dowód: akta kontroli str. 20-21]

Zgodnie z § 8 ust. 1 pkt 6 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie pomieszczeń policyjnych izb dziecka, *pokój dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia musi mieć drzwi o wzmocnionej konstrukcji z dwiema zasuwami i zamkiem mechanicznym lub elektronicznym oraz łańcuchem zabezpieczającym, otwierane na zewnątrz, wyposażone w wizjer zapewniający widoczność, zabezpieczony od strony pokoju szkłem hartowanym, a z drugiej strony - ruchomą zasłoną.*

Naczelnik Wydziału Konwojowego Komendy Wojewódzkiej mł. Inspektor Jacek Pisarek, w którego strukturze organizacyjnej znajduje się PID, wyjaśnił w tej sprawie, że Izba została oddana do użytku w roku 2010. Została ona wybudowana i wyposażona według ówczesnych obowiązujących standardów. W dniu 1 lutego 2015 r. Wydział Konwojowy KWP Kielce mając na uwadze dostosowanie pomieszczeń sypialni do wymogów § 8 ust. 1 pkt 6 cytowanego aktu prawnego, zwrócił się do Wydziału Zaopatrzenia i Inwestycji Komendy Wojewódzkiej o zakup i montaż łańcuchów zabezpieczających drzwi sypialni nieletnich. Według informacji uzyskanych od kierownictwa Wydziału Zaopatrzenia i Inwestycji prace związane z dostosowaniem pomieszczeń mają być zakończone do 1 kwietnia br. [Dowód: akta kontroli str. 271-273]

Łańcuchy zabezpieczające drzwi sypialni nieletnich zostały zamontowane 23 marca 2016 r. [Dowód: akta kontroli str. 274]

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. NIK zwraca uwagę, że sposób w jaki zapewniono nieletnim umieszczonym w PID korzystanie z ich praw, o których mowa w regulaminie pobytu w tej placówce (stanowiącym załącznik nr 12 do rozporządzenia w sprawie pomieszczeń policyjnych izb dziecka), nie zawsze był adekwatny do zaleceń wydanych przez Krajowy Mechanizm Prewencji Biura Rzecznika Praw Obywatelskich oraz przez Helsińską Fundację Praw Człowieka. Wskazywały one na to, że:

- regulamin pobytu w policyjnej izbie dziecka powinien być napisany jasnym, zrozumiałym dla niego językiem, a nie ograniczać się do powielania zapisów regulaminu będącego załącznikiem do rozporządzenia;
- obecność funkcjonariuszy podczas odwiedzin może mieć miejsce jedynie w uzasadnionych, wyjątkowych przypadkach, które mogą godzić w bezpieczeństwo placówki, nieletniego lub osób odwiedzających, lub w sytuacji, gdy sąd wyda pisemne polecenie udzielenia widzenia w obecności personelu izby (odwiedziny w obecności funkcjonariusza naruszają prawo do ochrony tajemnicy komunikowania się);
- nieletni powinni mieć dostęp do zajęć o charakterze lekcyjnym, wyrównującym braki edukacyjne, jak również zajęć profilaktycznych czy rozwijających wszelkiego rodzaju umiejętności. [Dowód: akta kontroli str. 134, 137-139, 145-235 270]

2. W Izbie nie prowadzono ewidencji odmów kontaktu z bliskimi, jak również ewidencji udzielanych nagród. Pomimo że obowiązujące przepisy nie nakładają na PID takiego obowiązku, zdaniem NIK ewidencja taka powinna być prowadzona, gdyż zapewniłaby wymiarowanie przedmiotowych zdarzeń, które w istotny sposób świadczą o działalności Izby. [Dowód: akta kontroli str. 136-139, 229-230]

Ocena częściowa

PID spełniała wymogi określone w rozporządzeniu w sprawie pomieszczeń policyjnych izb dziecka. Stan techniczny budynku oraz pomieszczeń Izby był bardzo dobry, a stwierdzona w toku kontroli nieprawidłowość została usunięta.

Umieszczanie, a następnie wydawanie, przekazywanie i zwalnianie nieletnich z Izby odbywało się zgodnie z przepisami ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich. Także czas pobytu nieletnich w tej placówce nie przekraczał terminów ustawowych. Przestrzegane były również, wynikające z obowiązujących przepisów, prawa nieletnich podczas pobytu w Izbie. Stosowane w tym zakresie rozwiązania organizacyjne nie odpowiadały jednak wszystkim zaleceniom wydanych przez Krajowy Mechanizm Prewencji Biura Rzecznika Praw Obywatelskich oraz przez Helsińską Fundację Praw Człowieka. Wszyscy funkcjonariusze Policji skierowani do służby w Izbie spełniali wymogi formalne konieczne do pracy w tego rodzaju placówce.

2. Organizacja i finansowanie policyjnej izby dziecka

Opis stanu
faktycznego

2.1. Organizacja Izby w zakresie zapewnienia miejsca dla wszystkich nieletnich wymagających przyjęcia do placówki.

W województwie świętokrzyskim reorganizacja PID dotyczyła jej umieszczenia w 2013 r. w strukturze Wydziału Konwojowego Komendy Wojewódzkiej w miejsce Komendy Miejskiej Policji w Kielcach. Funkcjonowała i nadal funkcjonuje jedna Izba, która od 23 listopada 2010 r. mieści się w Kielcach, przy ul. Kusocińskiego 51, na terenie siedziby Komendy Wojewódzkiej. Placówka posiada 20 miejsc dla nieletnich i od początku jej istnienia w obecnym miejscu ich liczba nie uległa zmianie. Nie zmieniła się również liczba etatów pracowników Izby w związku z likwidacją w 2013 r. części policyjnych izb dziecka na terenie kraju.

W latach 2013-2015 do Izby przyjęto 818 osób nieletnich, z tego w poszczególnych latach odpowiednio: 287, 293 oraz 238 osób. Zatrzymania nastąpiły z przyczyn:

1) Uzasadnionego podejrzenia, że popełnili czyn karalny, a zachodzi uzasadniona obawa ukrycia się nieletniego lub zatarcia śladów tego czynu, albo gdy nie można ustalić tożsamości nieletniego¹² – 360 osób (44,0%), z tego odpowiednio: 149, 148 oraz 63.

2) Zatrzymania w trakcie samowolnego pobytu nieletniego poza schroniskiem dla nieletnich, młodzieżowym ośrodkiem wychowawczym lub zakładem poprawczym na czas niezbędny do przekazania nieletniego do właściwego schroniska lub zakładu, nie dłużej jednak niż na 5 dni¹³ – 171 osób (20,9%), z tego odpowiednio: 36, 54 oraz 81. Z grupy tej nieletni zostali zatrzymani poza:

- schroniskiem dla nieletnich – jedna osoba w 2013 r.;
- młodzieżowym ośrodkiem wychowawczym – 161 osób, odpowiednio: 30, 52 oraz 79;
- zakładem poprawczym – dziewięć osób, odpowiednio: pięć, dwie oraz dwie.

3) Na czas uzasadnionej przerwy w konwoju albo w doprowadzeniu, lecz nie dłużej niż 24 godziny lub na polecenie sądu rodzinnego, wydane w formie postanowienia, na czas niezbędny do wykonania określonych czynności procesowych, nieprzekraczający 48 godzin¹⁴ – 287 osób (35,1%), z tego odpowiednio: 102, 91 oraz 94.

W okresie objętym kontrolą do Izby zostało dowiezionych 63 osoby zatrzymane poza terenem województwa świętokrzyskiego, z tego w: 2013 r. – pięć, 2014 r. – 30 oraz 2015 r. – 28, w tym z terenu zlikwidowanej Policijnej Izby Dziecka w Radomiu 58 osób, z tego w latach odpowiednio – trzy, 28 i 27.

Nie wystąpiły przypadki odmowy przyjęcia nieletniego do Izby z powodu braku miejsc lub innych przyczyn.

W latach objętych kontrolą występowały dni, w których w Izbie nie przebywał żaden nieletni, tj. w: 2013 r. – 89 dni, 2014 r. – 96 dni, 2015 r. – 135 dni. [Dowód: akta kontroli str. 275-278]

2.2. Środki finansowe przeznaczone dla Izby na realizację celów placówki.

Komenda Wojewódzka w latach 2013-2015 nie prowadziła analiz dotyczących celowości zmian w strukturze Izby, jak również nie planowała i nie realizowała zadań inwestycyjnych bądź remontowych dla PID.

Jak wyjaśniła Zastępca Naczelnika Wydziału Zaopatrzenia i Inwestycji Komendy Wojewódzkiej Małgorzata Grzegorzczak, *przedmiotowa analiza nie została prowadzona z uwagi na brak sygnałów dotyczących potrzeby zmian w tym zakresie.*

W Komendzie Wojewódzkiej nie sporządzano planu wydatków na potrzeby funkcjonowania PID w strukturze Wydziału Konwojowego Komendy Wojewódzkiej, a prowadzona ewidencja księgowa nie zawierała kont analitycznych dotyczących tej placówki.

Wydział Konwojowy i Wydział Zaopatrzenia nie sporządzały odrębnych planów dla Izby, a zapotrzebowania PID na poszczególne materiały lub usługi realizowane były w miarę zgłaszanych potrzeb.

Zastępca Naczelnika Wydziału Zaopatrzenia i Inwestycji Komendy Wojewódzkiej wyjaśniła, że *podstawą planowania środków finansowych na bieżące utrzymanie PID były wielkości średnie wydatków poniesionych w latach poprzednich. Ich wielkość uzależniona była od liczby zatrzymanych w danym roku. Zmiany w planie finansowym dokonywane były na zasadach obowiązujących dla całej jednostki. Celowość planowania określona jest w każdym przypadku potrzebami zgłoszonymi przez osoby bezpośrednio nadzorujące PID. W latach 2013-2015 Komenda Wojewódzka nie planowała i nie realizowała zadań inwestycyjnych bądź remontowych dla PID z uwagi na fakt, że w 2010 r. obiekt, w którym znajduje się Izba został oddany do użytku po generalnym remoncie w pełni wyposażony w sprzęt i materiały.* [Dowód: akta kontroli str. 279-280]

W 2013 r. koszty funkcjonowania Izby wyniosły 564.371 zł, z tego: wynagrodzenia – 494.212 zł, tj. 87,6% kosztów ogółem; wydatki na utrzymanie obiektu (prąd, woda, ścieki, ogrzewanie, śmieci, podatek od nieruchomości oraz opłata z tytułu trwałego zarządu,

¹² Art. 32g § 1 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich.

¹³ Art. 32g § 9 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich.

¹⁴ Art. 32h § 1 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich.

ochrona) – 38.262 zł (6,8%); pozostałe wydatki – 31.988 zł (5,6%), z tego: równoważnik za umundurowanie – 18.264 zł, żywienia – 5.438 zł, usługi prania i czyszczenia – 3.871 zł, badania lekarskie – 3.200 zł, środki czystości, higieny i dezynfekcyjne – 512 zł, abonament rtv – 425 zł, inne – 278 zł.

W 2014 r. koszty funkcjonowania Izby wyniosły 644.282 zł, z tego: wynagrodzenia – 569.051 zł, tj. 88,3% kosztów ogółem; wydatki na utrzymanie obiektu (prąd, woda, ścieki, ogrzewanie, śmieci, podatek od nieruchomości oraz opłata z tytułu trwałego zarządu, ochrona) – 38.073 zł (5,9%); pozostałe wydatki – 37.158 zł (5,8%), z tego: równoważnik za umundurowanie – 16.502 zł, żywienia – 6.753 zł, usługi prania i czyszczenia – 8.116 zł, badania lekarskie – 3.880 zł, środki czystości, higieny i dezynfekcyjne – 1.150 zł, abonament rtv – 463 zł, inne – 294 zł.

W 2015 r. koszty funkcjonowania Izby wyniosły 689.438 zł, z tego: wynagrodzenia – 615.380 zł, tj. 89,3% kosztów ogółem; wydatki na utrzymanie obiektu (prąd, woda, ścieki, ogrzewanie, śmieci, podatek od nieruchomości oraz opłata z tytułu trwałego zarządu, ochrona) – 39.830 zł (5,8%); pozostałe wydatki – 34.228 zł (4,9%), z tego: równoważnik za umundurowanie – 15.070 zł, żywienia – 6.870 zł, usługi prania i czyszczenia – 7.043 zł, badania lekarskie – 3.280 zł, środki czystości, higieny i dezynfekcyjne – 1.161 zł, abonament rtv – 464 zł, inne – 340 zł.

W okresie objętym kontrolą w Izbie nie były ponoszone wydatki na wynagrodzenia bezosobowe. [Dowód: akta kontroli str. 281-287]

Szczegółowemu badaniu objęto wydatki dotyczące żywienia oraz usług prania i czyszczenia.

W okresie objętym kontrolą wydatki na żywienie wyniosły 19.061 zł, a koszty usług prania i czyszczenia 19.030 zł. Kontrola wykazała, że wydatków tych dokonywano na zakupy i usługi służące realizacji celów jednostki oraz zgodnie z obowiązującymi przepisami i właściwie je udokumentowano. [Dowód: akta kontroli str. 279-280, 288-303]

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Funkcjonujące rozwiązania organizacyjno-finansowe w pełni zabezpieczały możliwość umieszczenia nieletnich w Izbie. Nie było bowiem przypadku odmowy przyjęcia nieletniego do placówki, co więcej, przez od 24% do 37% dni w poszczególnych latach objętych kontrolą w Izbie nie przebywał żaden nieletni. Zapewnione było również prawidłowe działanie PID.

3. Nadzór nad funkcjonowaniem policyjnej izby dziecka

Opis stanu
faktycznego

3.1. Działanie Komendy Wojewódzkiej w zakresie monitorowania funkcjonowania Izby.

W okresie objętym kontrolą do Komendy Wojewódzkiej nie kierowano skarg dotyczących funkcjonowania Izby. [Dowód: akta kontroli str. 355]

W latach 2013-2015 nie analizowano kosztów funkcjonowania Izby, nie prowadzono również monitoringu pod kątem problemów i trudności systemowych związanych z realizacją przydzielonych Izbie zadań.

Zastępca Naczelnika Wydziału Konwojowego Komendy Wojewódzkiej nadkom. Andrzej Pietrzyk wyjaśnił, że PID w Kielcach znajduje się od 2010 r. w wyremontowanych i dostosowanych do potrzeb osób nieletnich pomieszczeniach. Z uwagi na utrzymany wysoki standard placówki i brak jakichkolwiek zniszczeń nie przeprowadzono, w latach objętych kontrolą, analiz dotyczących kosztów remontów.

Do 1 października 2013 r. Izba była w strukturach Prewencji Komendy Miejskiej Policji w Kielcach. Po przeniesieniu Izby w strukturę Wydziału Konwojowego Komendy Wojewódzkiej nadzór nad funkcjonowaniem Izby sprawuje Naczelnik Wydziału. W celu zapewnienia prawidłowego wykonywania obowiązków zwiększono stan etatowy o jedną osobę.

Z uwagi na brak problemów i trudności systemowych związanych z realizacją zadań przydzielonych Izbie nie przeprowadzano monitoringu funkcjonowania placówki pod tym

względem. (...). Z uwagi na brak zastrzeżeń do funkcjonowania PID, w latach 2013-2015 nie były zlecone audyty ani kontrole wewnętrzne. [Dowód: akta kontroli str. 356]

W dniu 4 czerwca 2013 r., tj. w okresie kiedy Izba funkcjonowała w strukturze Komendy Miejskiej Policji w Kielcach, została przeprowadzona kontrola funkcjonowania Izby przez przedstawiciela Wydziału Prewencji Komendy Wojewódzkiej. W wyniku kontroli sformułowane zostały następujące wnioski pokontrolne:

- zamontowanie przycisku dzwonka alarmowego na placu spacerowym (§ 37 ust. 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie pomieszczeń policyjnych izb dziecka);
- utworzenie pokoju izolacyjnego (§ 33 ust. 3 pkt 3 ww. rozporządzenia);
- wyposażenie drzwi sypialni dla nieletnich w łańcuchy zabezpieczające (§ 8 ust. 1 pkt 6 rozporządzenia);
- spowodowanie właściwego sposobu archiwizacji materiału wizyjnego (§ 41 ust. 1 rozporządzenia);
- dostosowanie dokumentacji prowadzonej w Izbie do wymogów (§ 6 ust. 1 i 2 zarządzenia Komendanta Głównego Policji Nr 134 w sprawie metod i form wykonywania zadań w policyjnej izbie dziecka).

Wnioski były sukcesywnie realizowane. Ostatni wniosek wykonany w dniu 23 marca 2016 r. dotyczył wyposażenia drzwi sypialni dla nieletnich w łańcuchy zabezpieczające [Dowód: akta kontroli str. 304-307]

3.2. Nadzór Komendy Wojewódzkiej nad przestrzeganiem praw nieletnich umieszczonych w Izbie.

W latach 2013-2015 w Izbie zostały przeprowadzone wizytacje przez następujące podmioty zewnętrzne.

Sędzia Sądu Rejonowego w Kielcach przeprowadziła w Izbie sześć wizytacji (co pół roku), podczas których ocenie poddano w szczególności legalność umieszczeń nieletnich i ich pobytu w Izbie, zgodność umieszczeń nieletnich z orzeczeniami Sądu, prawidłowość prowadzonej dokumentacji, warunki bytowe i sanitarne, zapewnienie opieki zdrowotnej.

Nie stwierdzono żadnych nieprawidłowości i zaniedbań, poza tym, że w wyniku wizytacji przeprowadzonej 18 czerwca 2015 r., sędzia zwróciła uwagę na brak przycisku uruchamiającego alarm na placu alarmowym, jak również na fakt, iż w czasie spoczynku nocnego nieletnich, w sypialniach musi się świecić światło, gdyż kamery monitoringu wizyjnego nie są wyposażone w funkcję trybu nocnego opartego na podczerwień.

Zalecenie dotyczące wyeliminowania braku przycisku alarmowego zostało zrealizowane. Natomiast zalecenie dotyczące instalacji w sypialniach kamer na podczerwień, z uwagi na wysoki koszt przewidziane jest do realizacji w 2016 r. [Dowód: akta kontroli str. 308-318]

W lipcu 2014 r. Helsińska Fundacja Praw Człowieka przeprowadziła badanie monitoringowe Izby w ramach programu „Children Deprived of Liberty”. Raport powizytacyjny obejmował takie zagadnienia, jak: opis usytuowania Izby oraz jej pomieszczeń; organizacja placówki; personel zatrudniony w Izbie; charakterystyka wychowanków; czas umieszczania w PID; procedura przyjęcia nieletniego; informacja o prawach i obowiązkach; kontakt z obrońcą; kontakt ze światem zewnętrznym; depozyt; organizacja dnia; zajęcia wychowawcze; żywienia; higiena; odzież; monitoring wizyjny; środki przymusu bezpośredniego; system skarg i wniosków oraz kar i nagród; sytuacje nadzwyczajne; wizytacje; uwagi systemowe; dodatkowe uwagi.

W wyniku wizytacji nie sformułowano żadnych wniosków lub zaleceń do realizacji przez Izbę. [Dowód: akta kontroli str. 319-326]

W dniu 2 marca 2015 r. wizytację w Izbie przeprowadzili przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Biura Rzecznika Praw Obywatelskich. Wizytacja obejmowała następujące zagadnienia: legalność pobytu nieletnich w Izbie; przygotowanie personelu Izby do wykonywania obowiązków; warunki bytowe; traktowanie nieletnich; prawo do informacji; prawo do kontaktu ze światem zewnętrznym; prawo do ochrony zdrowia; oddziaływania kulturalno-oświatowe; sytuacja osób niepełnosprawnych. Raport z wizytacji wpłynął do Wydziału Konwojowego Komendy Wojewódzkiej w dniu 25 maja 2015 r.

W wyniku wizytacji sformułowano wobec Kierownika Izby następujące zalecenia:

- 1) niezwłoczne informowanie rodziców lub opiekunów nieletniego o zatrzymaniu i umieszczeniu w Izbie;
 - 2) przeprowadzanie przeszukań tylko w uzasadnionych przypadkach;
 - 3) zapewnienie udziału tłumacza podczas czynności związanych z osadzeniem i pobytem w PID obcokrajowca nieposługującego się językiem polskim;
 - 4) dostosowanie katalogu kar do obowiązujących przepisów;
 - 5) umożliwienie odwiedzin nieletniego przez rodziców z poszanowaniem prawa do ochrony tajemnicy komunikowania się, chyba, że sąd uzna, iż obecność funkcjonariusza Policji jest niezbędna w celu zabezpieczenia prawidłowego toku toczącego się postępowania;
 - 6) umożliwienie nieletnim korzystania z telefonu, chyba, że sąd uzna, że nie jest to możliwe ze względu na zabezpieczenie prawidłowego toku toczącego się postępowania;
 - 7) zapewnienie intymności nieletnim korzystającym z prysznicza;
 - 8) umożliwienie noszenia prywatnej odzieży;
 - 9) realizowanie zajęć dla nieletnich, szczególnie o charakterze kulturalno-oświatowym.
- [Dowód: akta kontroli str. 327-339]

Nadzór nad realizacją zaleceń sprawował Zastępca Komendanta Wojewódzkiego za pośrednictwem Naczelników Wydziału Konwojowego oraz Wydziału Zaopatrzenia Komendy Wojewódzkiej.

W dniach 29 lipca, 29 września oraz 10 grudnia 2015 r. Komenda Wojewódzka udzieliła Krajowemu Mechanizmowi Prewencji Biura Rzecznika Praw Obywatelskich odpowiedzi dotyczącej realizacji zaleceń:

Ad.1. Zalecenie zostało sformułowane na podstawie przypadku, w którym rodziców nieletniego zawiadomiono po upływie pięciu godzin od chwili jego zatrzymania.

Policja niezwłocznie zawiadamia rodziców albo opiekuna nieletniego o zatrzymaniu. Tej czynności dokonuje jednostka, która zatrzymuje nieletniego, co jest odnotowywane w protokole zatrzymania nieletniego. Brak informacji o powiadomieniu rodziców lub opiekunów prawnych o zatrzymaniu nieletniego jest przesłanką do odmowy przyjęcia nieletniego do Izby. W przypadku wystąpienia znacznych rozbieżności pomiędzy czasem zatrzymania a powiadomieniem rodziców lub opiekuna o zatrzymaniu nieletniego, Kierownik Izby będzie monitorował powyższą problematykę, egzekwując od funkcjonariuszy doprowadzających dokonanie stosownego zapisu w protokole zatrzymania nieletniego lub sporządzenia dokumentacji służbowej zawierającej informację o przyczynach opóźnienia realizacji tego uprawnienia.

Ad.2. Przed przyjęciem do placówki nieletni, jego odzież oraz bagaż nie podlegają przeszukaniu (czynność procesowa, z której sporządzany jest protokół), a jedynie są sprawdzani. Zgodnie z § 4 pkt 2 „Regulaminu pobytu osób w izbie” nieletni podlega szczegółowemu sprawdzeniu. Ponadto, w celu zapobieżenia wystąpienia wydarzenia nadzwyczajnego, § 25 ust. 3 zarządzenia Nr 134 Komendanta Głównego Policji zobowiązuje dyżurnego lub wychowawcę Izby do sprawdzenia nieletniego czy posiada przedmioty, których posiadanie w Izbie jest zabronione i odebraniu tych przedmiotów w przypadku ich ujawnienia. Przedmioty te zostają wpisywane do depozytu. Natomiast w trakcie pobytu w Izbie nieletni sprawdzani są tylko w sytuacjach uzasadnionych okolicznościami lub względami bezpieczeństwa. Niemniej jednak przytoczony w raporcie powizytacyjnym przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji Biura Rzecznika Praw Obywatelskich przykład został omówiony z funkcjonariuszami PID, ze zwróceniem uwagi na ograniczenie przeprowadzania sprawdzania do wyjątkowych i uzasadnionych sytuacji. Czynność sprawdzania nieletniego jest realizowana w warunkach zapewniających poszanowanie intymności.

Ad.3. Obcokrajowcy stanowią ułamek procenta zatrzymywanych nieletnich w Izbie. Najczęściej są to obywatele Bułgarii i Rumunii przebywający w Polsce od kilku lat i władający językiem polskim. W październiku 2014 r. do Izby został doprowadzony obywatel Afganistanu, jedyny tłumacz tego języka znajdował się w Warszawie. W Sądzie Rejonowym w Starachowicach termin rozprawy dostosowano do możliwości uczestnictwa tłumacza.

Na podstawie analizy dokumentacji dotyczącej osadzonych nieletnich w Izbie ustalono, że w ostatnich siedmiu latach w PID umieszczonych było ośmiu obcokrajowców. Mając jednak

na uwadze zalecenia Krajowego Mechanizmu Prewencji, do jednostek policji województwa świętokrzyskiego zostanie skierowane pismo z zaleceniem, aby w przypadku zatrzymania nieletniego obcokrajowca nieposługującego się językiem polskim, osadzanym w PID, wszelkie czynności wykonywane z udziałem tłumacza były realizowane od chwili jego zatrzymania do czasu przyjęcia do Izby.

Ad.4. W Izbie nigdy nie stosowano kar. Karta „Praw i obowiązków zatrzymanego w PID”, zawierająca katalog kar, na którą powołują się wizytujący była opracowana i wywieszona przed wejściem w życie rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie pomieszczeń policyjnych izb dziecka i przez przeoczenie nie została usunięta.

Ad.5. Obecność funkcjonariusza podczas odwiedzin zatrzymanego w PID nieletniego wynika z dbałości o zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania w sprawie nieletniego i ochronę postępowania przed ewentualną próbą mactwa ze strony nieletniego lub jego rodziców. Jak wynika z doświadczeń policjantów pełniących służbę w PID zdarzało się bardzo często, że rodzice dostarczali nieletnim przedmioty zabronione, np. papierosy oraz niebezpieczne np. zapalki, zapalniczki czy żyletki.

Ad.6. Izba jest miejscem prawnej izolacji przeznaczonym dla nieletnich, którzy popełnili czyn karalny, są na samowolnym niepowrocie z ośrodka wychowawczego, są w tzw. przerwie w konwoju, lub na polecenie sądu. Podczas przyjęcia do izby nieletni przekazuje do depozytu między innymi posiadany (wylączony) telefon komórkowy. Kontakt telefoniczny z rodziną nieletniego może być w każdej chwili nawiązany poprzez dyżurnego placówki, jeżeli nie było zastrzeżeń prowadzącego postępowanie lub innych przeszkód proceduralnych. Według Kierownika Izby nigdy nie było przypadku, aby takiej formy kontaktu odmówiono nieletniemu.

Ad. 7. Pomimo iż każda z łazienek jest wyposażona w dwa stanowiska prysznicowe (oddzielone od siebie przepierzeniem) to podczas zabiegów higienicznych nieletni przebywają w łazienkach pojedynczo. Zasłony prysznicowe, których brak w wyposażeniu stanowisk prysznicowych zarzucili wizytujący były kwestionowane przez przedstawicieli SANEPID-u, jako źródło bakterii wywołujących różne choroby. Zamontowana zasłona może stanowić również zagrożenie dla życia nieletniego.

Jednak w celu wypełnienia zalecenia Krajowego Mechanizmu Prewencyjnego Biura Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczącego zwiększenia poczucia intymności nieletnich podczas zabiegów higienicznych naklejono na szybie drzwi oddzielających pomieszczenie łazienki od jej przedsionka tzw. folię „nieprzezierną”.

Ad.8. W Izbie odzież zastępcza wydawana jest zgodnie z regulaminem, tj. tylko wtedy, gdy ubranie, które posiada nieletni nie spełnia warunków zawartych w regulaminie. W sytuacjach, gdy ubranie doprowadzonego nieletniego jest czyste, nie jest wydawana odzież zastępcza.

Ad.9. Z chwilą przyjęcia nieletniego do placówki jest on informowany o konieczności udziału w zajęciach wychowawczych, kulturalno-oświatowych i rekreacyjnych oraz pracach porządkowych na terenie Izby. PID nie jest z założenia placówką edukacyjną, ponadto maksymalny pobyt nieletniego może wynosić pięć dni. W Izbie prowadzone są zajęcia sportowo-rekreacyjne i kulturalne. Szerokie spektrum zajęć, dostosowane do wieku nieletnich, prowadzone przez funkcjonariuszy Izby zostało w raporcie Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka „Dzieci po drugiej stronie muru” wskazane jako przykład „dobrych praktyk”. Powyższe zalecenie zostało sformułowane na podstawie rozmowy wizytujących z nieletnim. Jak wynika z analizy treści raportów powizytacyjnych, informacje uzyskiwane od nieletnich często odbiegają od rzeczywistości, dlatego powinny być weryfikowane na etapie wizytacji. W dniu wizytacji, tj. 2 marca 2015 r. w Izbie przebywał jeden nieletni. Była to jego druga doba pobytu. Z analizy zapisów w książce przebiegu służby wynika, że zajęcia kulturalno-oświatowe były z nim przeprowadzone w dniu poprzedzającym wizytację, jak również w dniu wizytacji. Dodatkowo w dniu wizytacji z wymienionym nieletnim przeprowadzono zajęcia sportowo-rekreacyjne. [Dowód: akta kontroli str. 340-352]

W związku z przeprowadzoną wizytacją przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, Komendant Wojewódzki 12 października 2015 r. wystosował do wszystkich jednostek Policji z terenu województwa świętokrzyskiego pismo,

w którym polecił, aby czynności z nieletnim obcokrajowcem nieposługującym się językiem polskim były wykonywane przy udziale tłumacza od momentu zatrzymania do czasu osadzenia w Izbie oraz w późniejszym okresie w celu zapewnienia możliwości porozumienia się w sprawach dotyczących pobytu w Izbie.

Komendant polecił również bez zbędnej zwłoki informować rodziców lub opiekunów nieletniego o zatrzymaniu oraz umieszczeniu w Izbie, a w przypadku wystąpienia znacznych rozbieżności pomiędzy czasem zatrzymania i powiadomienia, dokonanie stosownego zapisu w protokole zatrzymania nieletniego lub sporządzenia dokumentacji służbowej zawierającej informację o przyczynach opóźnienia realizacji tego uprawnienia.

Jednocześnie Komendant zobowiązał Naczelnika Wydziału Konwojowego Komendy Wojewódzkiej do monitorowania powyższej problematyki. [Dowód: akta kontroli str. 353-354]

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Nadzór nad funkcjonowaniem Izby był skuteczny, zapewnił bowiem prawidłową realizację zadań przez Izbę. Wnioski pokontrolne wynikające z przeprowadzonych wizytacji przez sąd rodzinny oraz Wydział Prewencji Komendy Wojewódzkiej, jak również większość zaleceń i rekomendacji przedstawionych przez instytucje zewnętrzne zostały zrealizowane lub przyjęte do wykonania. W wyniku powyższego zapewnione zostało przestrzeganie praw nieletnich umieszczonych w placówce zgodnie z obowiązującymi przepisami.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy z 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁵ kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Kielcach.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kielce, dnia kwietnia 2016 r.

Kontroler
Andrzej Kamiński
główny specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Kielcach

Dyrektor
Grzegorz Walendzik

.....
Podpis

.....
Podpis

¹⁵ Dz. U. z 2015 r. poz. 1096.

